Səlbi Baxış

SEVGİNİN ÖLÜMƏ GEDƏN YOLU

Tanınmış yazıçı-publisist Fazil Sənanın bir çox əsərləri ilə yaxından tanışam. Bu yaxınlarda müəllifin "Bağışlanmış günah" (Bakı, "Esporint" 2022) adlı romanını oxudum. 360 səhifədən ibarət olan romanın iki aya yazılması tarixi ilə tanış olanda yazıçının iş qabiliyyətinə heyrətimi gizlədə bilmədim. Demək olar ki, romanı bir nəfəsə oxudum.

Yazıçı öz duyğularını, cəmiyyətdə baş verən mənfi və müsbət əxlaqi keyfiyyətləri oxucuya çox ustalıqla çatdırır. O, bu romanda həmdə insani keyfiyyətlərin ən alisi olan sevgi, məhəbbətin ucalığını psixoloji baxımdan oxucuya müvəffəqiyyətlə aşılamağı bacarıb. Fazil Sənanın əsərləri sadə xalq dilində yazılması ilə fərqlənir. Əsərlərində tez-tez atalar sözünün işlənməsi müəllifin faktlara bələdçiliyinin göstəricisidir desək, bizcə səhv etmərik. Çətini yazıçının hər hansı bir əsərindən beş-on səhifəni oxumaqdır. Sonrası ilə işin yoxdur, əsərdəki hadisələr səni öz arxasınca elə aparır ki, birdə o vaxt özünə gəlirsən ki, əsəri oxuyub qurtarmısan. Yəni onun əsəri o qədər oxunaqlıdır ki, oxucu ondan ayrılmaq istəmir. Əsər səni öz ağuşuna necə alırsa elə birdə görürsən ki, onun içindəsən. Orada özünü görürsən. Onun təsirindən bir müddət yaxa qurtara bilmirsən. Budu, əsərin böyüklüyü.

Günümüzün ədəbiyyatında ən qaynar qol olan Qarabağ müharibəsinin törətdiyi vəhşiliklər nəticəsində dağılmış ev-eşiklər, çırağı sönmüş ailələrin, ayrı düşmüş sevgililərin, məcburi köçkünlərin ağrı-acısı, Vətən həsrəti, yurd nisgili, cavan qız və oğlanlarımızın taleyi, bir parça çörəyin arxasınca xarici ölkələrə üz tutan ailələrin qarşılaşdığı hadisələr "Bağışlanmış günah" romanının əsas süjet xəttini təşkil edir.

"Bağışlanmış günah" romanında da müharibənin insan talelərinə vurduğu ağır zərbələr izsiz keçinmir.

Roman əsasən iki gəncin keçdiyi həyat yolundan bəhs edir. Onların həyatda qarşılaşdığı çətinlikləri, yaşadıqları bütün ağrı-acıları yazıçı çox məharətlə əks etdirə bilmişdir.

Müəllif "Bağışlanmış günah" romanında baş qəhrəman olan Xəyalın timsalında əsil Azərbaycan oğlunun igidliyini, mərdliyini, dosta, ailəyə, qadına, əsasən sevdiyi qıza qarşı dürüst, sədaqətli və təmkinli münasibətini ön plana çəkmisdir. Romanda yazıçı azərbaycanlı gənclərin Azərbaycanın müstəqilliyi uğurunda necə canfəşanlıqla mitinqlərdə fəal iştirak etmələrini , qanlı 20 Yanvar gecəsində də ölümün gözünə qorxmadan dik baxmalarını gələcək nəsillərə müvəffəqiyyətlə ötürə bilmişdir.

Qanlı 20 Yanvar gecəsində Sovet ordusunun Bakıya daxil olmasına qarşı çıxan etiraz aksiyasına qoşulanlar içərisində Pərvinin, Xəyalın və Xədicənin timsalında damarlarında qaynar qan axan gənclərimizi görürük. Pərvinin yaralanması səhnəsi onu göstərir ki, neçə-neçə Azərbaycan gəncləri ölümdən qorxmadan düşmənin gözünün içinə baxa-baxa sinələrini gülləyə sipər etdilər. Təki doğma Ana Vətən sağ olsun, əbədi yaşasın - dedilər.

Xəyalın ön cəbhəyə Pərvinin arxasınca getməsi və öz aralarında Xəyalın "Əzizim, bu qızıl sep bu gündən bizim rəsmi sənədimiz olsun "deməsi gəncliyin məhəbbətə dürüst, sədaqətli olmasını tövsiyə edir.

Xəyal Pərvindən ayrılan zaman "Müharibənin işini bilmək olmur. Əgər qayıtmasam məni gözləmə, ailə qur" deməsi hər nədən sonra sevdiyi qızın xoşbəxt olmasını yazıçı sevginin ən ali ucalığını kövrək bir qəlb ilə qələmə almışdır.

Xəyal müharibədə əsir düşür. Ondan heç bir xəbər ala bilməyən Pərvin ailəsinin təkidi ilə ailə qurmaq məcburiyyətində qalır. Qazanc məqsədi ilə Rusiya ölkəsinə üz tutan Pərvinlə Rövşənin simasında Azərbaycan ailələrinin ailə dramını yazıçı göz önünə gətirir. Rövşənin cibi pul tanıyandan sonra necə dəyişməsi , ailəsinə qarşı soyuqluğu, xəyanəti sonda ailənin dağılmasına səbəb olur. Bəli, burda yazıçı Azərbaycan qadınının nə qədər səbirli, dözümlü və müdrik olmasını da oxucuya çatdırır.

İllər sonra tale Xəyalla Pərvini bir təsadüf nəticə-sində qarşılaşdırır. Onların birbirinə olan təmiz, saf sevgisi yenidən onları qovuşdurur. Ancaq milli adət-ənənəmiz bu təmiz sevgiyə qarşı çıxır. Qınaq atəşinə tutulur. Onların bu hərəkətini cəmiyyət əxlaqsızlıq kimi qiymətləndirir. Çünki Pərvin nənə, Xəyal isə babadır.

Fazil Sənan qələminin ən gözəl özəlliklərindən biri də ailələrdə olan qarşılıqlı ata, ana və övlad sevgisi zamanı arada olan pərdənin götürülməməsini diqqətdə saxlamasıdır. Axı, bura Avropa deyil.

Bir təsadüf nəticəsində Elxan anası Pərvinin Xəyalla olan sevgi münasibətini bilir. Anasına "Hamısını oxudum. Mənə hər şey indi aydın oldu. Maraqlıdır ki, ərinin ona xəyanət etdiyini bağışlaya bilməyən bir qadın, hansısa başqa bir qadının ərini əlindən alır, ailəsini dağıdır.

...Övladına töhmət gətirən ananın yaşamağındansa yaşamaması daha məsləhətdir" deyən Elxan hirslə qapını çırpır və anasının otağından çıxır. Baxın, burada sevgidən ölümə gedən yolun psixoloji sarsıntılarını yazıçı incəliyinə kimi canlandırır. Oxucu istər-istəməz Pərvinin iztirablarına şərik çıxmaqla yanaşı, bundan sonra nə edəcəyi həyəcanını onunla birgə yaşayır.

Budur, milli mentalitetin qəbul etmədiyi əxlaq norması. Çox fikirləşəndən sonra Pərvin başa düşür ki, bundan sonra bu utancla yaşaya bilməyəcəkdir. Ona zillənən baxışlarda oxunan qınaq və kinayə onu göstərir ki, o, "fahişə"dir.

Pərvin həyatın keçməkeşlərindən, müharibənin od-alovunda sınaqdan keçmiş təmiz və müqəddəs sevgisinin açığa çıxdığında hissiyyatını, qadınlıq qürurunu qorumaq üçün ölümü çıxış yolu kimi seçir. Pərvinlə Xəyalın bu saf sevgisini anlamaq üçün gərək onların yerində olasan. Yalnız onda anlamaq olar ki, bu sevgi ötəri bir hiss deyil. Onları həyata bağlayan yalnız bu sevgi idi. İş işdən keçəndən sonra heç nəyin insana xeyri yoxdu. Necə deyərlər, sonrakı peşmançılıq heç kimə xeyir verməyib. Bəli, bu qınaq onları ölümə apardı. Pərvinin yazdığı "Vida" məktubu oğlunun əlinə keçəndə artıq hər şey gec idi. Oğlunun peşmançılığı heç bir fayda vermir. Amma anasının son arzusunu yerinə yetirir. İki sevəni bir yerdə dəfn etdirir. Pərvinlə Xəyalın bir də onların illər boyu qəlblərində qoruduqları təmiz və saf məhəbbətləri dənizin mavi sularına qərq olur. Onlar birgə əl-ələ verib o biri dünyanı seçirlər. Yaxşı ki, o dünyada bu dünyamız kimi haqsızlıq hökm sürmür. Allah hər şeyi görən və bi-ləndir. Bağışlayan və mehribandır. Cəmiyyətin qəbul edə bilmədiyi "çirkab"ı dənizin təmiz suları yuyur və öz qoynunda bu iki sevəni qovusdurur. Fazil Sənan yaradıcılığı ədəbi mühitdə öz dəsti-xətti ilə seçilir. Əsərlərində insan talelərini tam çılpaqlığı ilə verməsi oxucunu tərbiyələndirməklə yanaşı gözünü açmağa çalışır. Bax, budur onun qələminin böyüklüyü. "Bağışlanmış günah" romanında da yazıçı bir neçə obrazın keçdiyi həyat yolunu paralel verərək oxucunu islah etməyə çalışır. Məsələn, Xədicənin Xəyala olan sevgisi onu ruhlandıraraq elm sahəsində uğurlara gətirib çıxarır. Erməni qızının Xəyala olan duyğuları onun içində olan insani keyfiyyətlərin üzə çıxmasına kömək edir. Bir insan həyatı zülmdən xilas olur. Nadya xalanın Xəyala qarşı olan oğul sevgisi bir köçkün ailəsinə isti yuva bəxş edir. Demək, bu nümunələrdən görürük ki, hər şey sevginin təcəssümüdür.

Fazil Sənanın bu romanını oxuyub qurtarandan sonra istər-istəməz içimdən belə bir hiss keçdi. Kaş bütün günahları "Bağışlanmış günah" romanındakı kimi bağışlaya biləydik. Onda dünya necə də gözəl olardı.